

**Wyrok z dnia 20 listopada 1996 r.
I PKN 19/96**

Spółeczno-gospodarczym przeznaczeniem odprawy dla dyrektora przedsiębiorstwa państwowego, z którym stosunek pracy wygasł w trybie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 9 marca 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. Nr 17, poz. 99 ze zm.) było umożliwienie mu adaptacji w nowej sytuacji życiowej polegającej na utracie stanowiska i konieczności poszukiwania nowego zatrudnienia.

Sprzeczne z tym przekonaniem byłoby przyznanie odprawy dyrektorowi, który po wygaśnięciu stosunku pracy z powołania, w dalszym ciągu pełnił takie same obowiązki na podstawie umowy o pracę, a następnie został z nim nawiązany stosunek pracy w charakterze członka zarządu spółki, w którą przekształciło się przedsiębiorstwo (art. 8 KP).

Przewodniczący SSN: Maria Mańkowska, Sędziowie SN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Walerian Sanetra.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 20 listopada 1996 r. sprawy z powództwa Kazimierza S. przeciwko Komunalnej Energetyce Ciepłej "K." Sp. z o.o. w K. o zapłatę, na skutek kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Olsztynie z dnia 26 marca 1995 r. [...]

o d d a l i ł kasację

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 12 czerwca 1995 r. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Kętrzynie zasądził od pozwanej Spółki z o.o. Komunalna Energetyka Ciepła "K." w K. na rzecz powoda Kazimierza S. kwotę 4 123,14 zł z odsetkami, oddalając powództwo w pozostałym zakresie.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód został z dniem 1 lipca 1988 r. powołany na stanowisko dyrektora Miejskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w K., którego następcą prawnym jest strona pozwana. Stosunek pracy powoda wygasł z dniem 21 marca 1992 r. Następnie Burmistrz Miasta K. zawarł z powodem umowę o pracę na czas określony, do momentu wykreślenia Przedsiębiorstwa z rejestru. Na mocy tej umowy powód pełnił obowiązki tymczasowego kierownika przedsiębiorstwa. Ten stosunek pracy uległ rozwiązaniu z dniem 30 kwietnia 1992 r.

Sąd Rejonowy uznał, że stosunek pracy z powodem wygasł 21 marca 1992 r. na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 9 marca 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. Nr 17, poz. 99). W takim przypadku powodowi przysługiwała odprawa na zasadach określonych w art. 39⁴ ustawy o przedsiębiorstwach państwowych. Odprawa ta nie przysługiwałaby tylko w przypadku, gdyby powód był powołany na okres 5 lat i jego stosunek pracy uległ rozwiązaniu z upływem tego

okresu lub gdyby bezpośrednio po ustaniu stosunku pracy powód został powołany na to samo stanowisko. Sąd Rejonowy stwierdził, że powód po ustaniu stosunku pracy nie został powołany na stanowisko dyrektora Przedsiębiorstwa. Zdaniem tego Sądu powód został wyznaczony na stanowisko tymczasowego kierownika do czasu wykreślenia Przedsiębiorstwa z rejestru, co powoduje, że brak podstaw do wyłączenia jego prawa do odprawy.

Rewizję od tego wyroku złożyła strona pozwana. Jej zdaniem powód został powołany na stanowisko pełniącego obowiązki dyrektora i wobec tego "w zasadzie" pełnił tę samą funkcję co poprzednio. Strona pozwana podniosła, że w sprawie zadziałały niezależne od woli stron mechanizmy prawne, w wyniku których powód nie mając zmienionych w żadnym zakresie obowiązków przeszedł z funkcji dyrektora Przedsiębiorstwa na funkcję prezesa zarządu spółki. Przyznanie mu w takiej sytuacji odprawy strona pozwana uważała za jaskrawe naruszenie art. 8 KP.

Wyrokiem z dnia 26 września 1995 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Olsztynie [...] zmienił wyrok Sądu Rejonowego i powództwo oddalił w całości. Sąd Wojewódzki przyjął, że zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 marca 1990 r. stosunek pracy dyrektora przedsiębiorstwa państwowego, powołanego w okresie 3 lat przed wejściem w życie tej ustawy z zachowaniem art. 39 ust. 1 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, jeżeli nie ustał wcześniej, wygaś z upływem 5 lat od daty powołania. Ponieważ ustawa weszła w życie 21 marca 1990 r., a powód został powołany na stanowisko dyrektora w dniu 1 lipca 1988 r., to stosunek pracy powoda zgodnie z tym przepisem, ustałby - zdaniem Sądu Wojewódzkiego - w dniu 1 lipca 1993 r. Tym samym Sąd Wojewódzki uznał, że Sąd Rejonowy błędnie przyjął datę 21 marca 1992 r. za datę wygaśnięcia stosunku pracy powoda. Sąd Wojewódzki zauważył jednak, że zgodnie z przepisem art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 51, poz. 298 ze zm.) stosunek pracy pracownika zatrudnionego na podstawie powołania ustaje z mocy prawa z dniem wykreślenia przedsiębiorstwa państwowego z rejestru. Stosunek pracy powoda wygaś więc zdaniem Sądu Wojewódzkiego, z mocy tego przepisu z dniem 30 kwietnia 1992 r. Jednakże zgodnie z art. 9 ust. 3 ustawy o prywatyzacji dyrektorowi przekształconego przedsiębiorstwa państwowego nie przysługuje odprawa, jeżeli został on zatrudniony jako członek zarządu spółki powstałej w wyniku przekształcenia przedsiębiorstwa. Tak było w przypadku powoda, co zdaniem Sądu Wojewódzkiego wyłącza jego prawo do odprawy.

Kasację od tego wyroku wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich. Zarzucił on rażące naruszenie prawa materialnego przez błędne zastosowanie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 marca 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. Nr 17, poz. 99) i art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowych (Dz. U. Nr 51, poz. 298), zamiast zastosowania art. 2 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 9 marca 1990 r. w związku z art. 39⁴ ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r., Nr 18, poz. 80 ze zm.). Rzecznik Praw Obywatelskich zarzucił także rażące naruszenie art. 387 i 390 § 1 KPC oraz naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz oddalenie rewizji strony pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego.

Rzecznik Praw Obywatelskich podniósł w kasacji, że powód był powołany bez

przeprowadzenia konkursu. Jego stosunek pracy wygasł więc z dniem 21 marca 1992 r., co słusznie przyjął Sąd Rejonowy. Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich Sąd Wojewódzki błędnie uznał, że sytuację powoda regulował przepis art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 marca 1990 r., gdyż przeoczył, iż przepis ten dotyczył wygaśnięcia stosunku pracy dyrektorów przedsiębiorstw państwowych powołanych w drodze konkursu. Stosunek pracy na podstawie umowy na czas określony, nawiązany z powodem po wygaśnięciu jego stosunku pracy z powołania, nie był z nim tożsamy. Nie było więc podstawy do wyłączenia prawa powoda do odprawy pieniężnej, ani z uwagi na powołanie na to samo stanowisko, ani z uwagi na zatrudnienie w charakterze członka zarządu w spółce, w którą przekształciło się przedsiębiorstwo państwowe.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich pozbawienie powoda odprawy należnej w związku z wygaśnięciem stosunku pracy z powołania narusza także interes Rzeczypospolitej Polskiej, gdyż jest równoznaczne z naruszeniem interesów Państwa i konstytucyjnej zasady praworządności oraz ochrony wynagrodzeń pracowniczych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawa z dnia 9 marca 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. Nr 17, poz. 99 ze zm.) wprowadziła dwa przypadki wygaśnięcia stosunku pracy dyrektora przedsiębiorstwa państwowego powołanego przed dniem jej wejścia w życie, tj. przed dniem 21 marca 1990 r. Zgodnie z jej art. 2 ust. 1 stosunek pracy tak powołanego dyrektora wygasł z upływem dwóch lat, czyli z dniem 21 marca 1992 r., chyba że ustał wcześniej. Wyjątek od tej zasady wprowadzał jednak przepis art. 2 ust. 2 tej ustawy. Zgodnie z nim, jeżeli dyrektor przedsiębiorstwa państwowego został powołany w okresie trzech lat przed wejściem w życie tej ustawy z zachowaniem wymagań art. 39 ust. 1 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, to taki stosunek pracy wygasł z upływem 5 lat od daty powołania. Dla rozróżnienia tych dwóch sytuacji istotne (poza datą powołania) było to, czy dyrektor został powołany "z zachowaniem wymagań art. 39 ust. 1" ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, czyli z zachowaniem trybu przeprowadzenia konkursu. Ponieważ niesporne było, że powód został powołany bez przeprowadzenia konkursu, to słusznie stwierdził Sąd Rejonowy i słusznie podnosi Rzecznik Praw Obywatelskich, że miał do niego zastosowanie przepis art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 9 marca 1990 r. Prawdłowo więc strony uznały, że stosunek pracy powoda wygasł w dniu 21 marca 1992 r. i dlatego po tym dniu zawarły umowę o pracę na czas określony. Niesłusznie więc Sąd Wojewódzki uznał, że zachodził przypadek zastosowania art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 marca 1990 r. i stosunek pracy powoda z powołania trwał po tej dacie oraz uległ rozwiązaniu dopiero z datą wykreślenia przedsiębiorstwa z rejestru.

Zgodnie z przepisem art. 2 ust. 3 cyt. ustawy z dnia 9 marca 1990 r. w razie ustania stosunku pracy dyrektora przedsiębiorstwa państwowego, zarówno w trybie art. 2 ust. 1, jak i art. 2 ust. 2, przysługiwała mu odprawa na zasadach określonych w ówczesnym przepisie art. 39⁴ ustawy o przedsiębiorstwach państwowych. Odprawa ta nie przysługiwała jednak w przypadku powołania na okres 5 lat oraz w przypadku, gdy bezpośrednio po ustaniu stosunku pracy dyrektor został ponownie powołany na to samo stanowisko. Słusznie w tej sytuacji przyjął Sąd Rejonowy i prawidłowo podnosi to Rzecznik Praw Obywatelskich, że formalnie nie występował przypadek wyłączenia

prawa powoda do omawianej odprawy. Powód nie został bowiem powołany na stanowisko dyrektora po dniu 21 marca 1992 r. Zawarto z nim umowę o pracę na czas określony, powierzając mu obowiązki dyrektora (Sąd Rejonowy ocenia, że były to obowiązki tymczasowego kierownika przedsiębiorstwa państwowego). Słusznie w tym zakresie Sąd Rejonowy podkreślił, że istotne jest, że podstawą nawiązania nowego stosunku pracy z powodem była umowa o pracę, a nie powołanie (por. w tym zakresie wyrok z dnia 5 maja 1993 r., I PRN 33/93, nie publikowany, zgodnie z którym stanowisko równorzędne pod względem rodzaju i charakteru, ale w innym zakładzie pracy niż dotychczasowy, może być stanowiskiem "takim samym", ale nie "tym samym" stanowiskiem, o którym mowa w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 9 marca 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych w brzmieniu podanym w Obwieszczeniu Ministra Przemysłu z dnia 22 lutego 1991 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych - Dz. U. Nr 18, poz. 80).

Sąd Wojewódzki błędnie przyjmując, że wobec powoda miał zastosowanie przepis art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 marca 1990 r., w konsekwencji błędnie zastosował do niego przepis art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 51, poz. 298 ze zm.), wyłączający prawo do odprawy w przypadku zatrudnienia dyrektora jako członka zarządu spółki powstałej w wyniku przekształcenia przedsiębiorstwa.

Mimo tego Sąd Najwyższy oddalił kasację, gdyż zaskarżony wyrok Sądu Wojewódzkiego, choć z błędnym uzasadnieniem, odpowiada prawu (art. 393¹² KPC w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw - Dz. U. Nr 43, poz. 189 w związku z jej art. 12 ust. 1).

Podnieść w tym zakresie należy, że w rewizji od wyroku Sądu Rejonowego strona pozwana zarzuciła w istocie naruszenie przepisu art. 8 KP, uznając, że byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa, aby powód otrzymał omawianą odprawę. Bezpośrednio po wygaśnięciu stosunku pracy z powołania, przy niezmienionym zakresie obowiązków i uprawnień zawarto z nim umowę o pracę, a następnie został zatrudniony jako członek zarządu spółki, w którą przekształciło się przedsiębiorstwo państwowe. Zarzut ten należało uznać za słuszny. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 24 stycznia 1992 r., I PZP 5/92 (OSNCP 1992 z. 9 poz. 150) odprawa dla dyrektora była gratyfikacją (podziękowaniem) za pracę, służącą adaptacji w nowej sytuacji życiowej, polegającej na utracie stanowiska i konieczności poszukiwania nowego zatrudnienia. Tymczasem powód po wygaśnięciu jego stosunku pracy z powołania pełnił w dalszym ciągu, na podstawie innego tytułu prawnego takie same obowiązki, przy takich samych uprawnieniach. Wkrótce też został z nim nawiązany nowy stosunek pracy w charakterze członka zarządu spółki, w którą przekształciło się przedsiębiorstwo. Rację miała więc strona pozwana, twierdząc, że w takiej sytuacji nie byłoby spełnione społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa do odprawy, a jej przyznanie byłoby wynikiem szczególnego zbiegu okoliczności faktycznych przy zmianie stanu prawnego i oznaczałoby usankcjonowanie nadużycia prawa, a więc byłoby sprzeczne z art. 8 KP.

Dodatkowo można tylko dodać, że w tym stanie faktycznym z całą pewnością nie można twierdzić, aby zaskarżony wyrok naruszał interes Rzeczypospolitej Polskiej.
Wobec tego Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====